

**канд. психол. наук, доцент Міщенко М. С.
Волошин Сергій Сергійович**

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТІВ

Глибокі соціально-політичні, духовні й економічні зрушення, що відбуваються в суверенній, демократичній Україні, потребують суттєвих змін у системі підготовки молоді, спроможної брати активну участь у будівництві сучасної держави. Це потребує виховання молодих людей, здатних спиратися на власні сили, власний розум і волю.

Вивченням процесу самореалізації особистості займалися багато вчених. Так, Л. Антропова, Л. Коган виходячи з позиції вищих суспільних інтересів, розглядають самореалізацію особистості як мету соціальної перебудови, створення нового суспільства.

У роботах психологів К. Абульханової-Славської, А. Петровського представлена діалектика ідентифікації та індивідуалізації особистості як рушійний сил її самореалізації. Важливі елементи «Я-концепції» і проблеми її становлення розглянуті в дослідженні Р. Бернса та І. Кона. У працях А. Маслоу, К. Роджерса досліджуються проблеми управління і самоуправління процесами самореалізації, важливі умови їх оптимізації. Самореалізацію особистості як цілісний процес становлення людини на своєму життєвому шляху в свій час досліджували С. Рубінштейн і Л. Виготський. Плідно продовжили вивчення цього аспекту самоздійснення Л. Божович, Д. Ельконін.

Дослідження процесу самореалізації особистості в умовах сучасного трансформованого суспільства обумовлена, як, потребою в ефективній адаптації до змін соціального середовища, так і потребою суспільства в найбільшій повній актуалізації і розкритті творчого потенціалу громадян.

Самореалізація особистості являє собою складне структурне утворення, основними компонентами якого є інтернаціональність, процесуальність, результативність.

Потреба в самореалізації – одна з провідних потреб особистості (А. Маслоу, А. Адлер, К. Роджерс, Е. Фромм). Вона є джерелом особистісної активності людини. Спрямованої на творче перетворення світу. Самореалізуватися, за А. Маслоу, означає стати тією людиною, яким в принципі ти можеш стати, досягнувши вершини свого потенціалу. Самореалізація – це не одиничний акт, а процес постійного подолання внутрішніх протиріч особистості з метою повного розкриття її сил і здібностей [3].

У вітчизняній психології дослідники розглядають самореалізацію як свідомий, цілеспрямований процес розкриття та опредметнення сутнісних сил особистості в її різноманітній практичній діяльності.

Період юнацтва: від 16 до 22-23 років є найбільш вирішальним у житті людини, коли остаточно складається фундамент ціннісних орієнтацій, вимальовується проекція головних напрямків пошуків самореалізації на інших вікових етапах. Серед головних проблем на цьому віковому етапі можна назвати пошук смислу власного існування, своєї необхідності у житті; бажання особистого щастя, кохання, створення сім'ї; професійне самовизначення, можливості самореалізації своїх здібностей тощо [2]. Проблема професійного самовизначення майже завжди поєднується з проблемою більш глобальної життєвої перспективи. Це не лише створення сім'ї, працевлаштування, квартирне питання. Це й суто глибинні, внутрішні проблеми самопізнання, самореалізації, самотворення. Формування життєвих планів – найхарактерніша риса юнацтва. Людина узагальнює цілі, які перед собою ставить, ієрархізує мотиви діяльності, що складає усталене ядро ціннісних орієнтацій. Життєва перспектива включає усю сукупність обставин та умов життя, що сприяють оптимальному особистісному просуванню, саморозвитку, самоактуалізації. Відмінності в різновиді перспектив зумовлені прагненням молодих людей до реалізації себе, у тих сферах життя, що найбільшою мірою відповідають їх ціннісним орієнтаціям. Головна проблема формування життєвої перспективи молоді – це не дефіцит «перспективного» погляду на майбутнє життя, що

характерне для старшого покоління, а радше неузгодженість віддалених життєвих цілей з актуальною життєвою ситуацією та найближчими життєвими планами [4]. Соціально-економічні, політичні, духовні процеси, що відбуваються останніми десятиріччями в сучасному українському суспільстві, позначилися на ціннісних змінах світогляду, поведінки, життєвих стратегій молоді, частиною якої є студенти [1].

У сучасному соціально-гуманітарному вченні можна виділити, щонайменше, три рівні аналізу проблеми самореалізації особистості. На найбільш загальному, філософському рівні вирішуються питання про сутність людини, про суть процесу самореалізації. Об'єктом розгляду на цьому рівні виступає людина як родова істота, людство в цілому.

На психологічному рівні аналізуються особистісні якості та конкретні зовнішні умови, що дозволяють даній особистості продуктивно самореалізуватися, досліджується мотиваційна основа самореалізації і зворотний вплив об'єктивної і суб'єктивної ефективності самореалізації на особистість і діяльність суб'єкта (його самооцінку, рівень домагань, психологічний вік, картину життєвого шляху, світогляд і тощо). На цьому рівні об'єктом розгляду постає окремий індивід у його зв'язках і відносинах з іншими індивідами і з суспільством в цілому. Самореалізація може розглядатися в трьох аспектах: як потреба, як діяльність і як об'єктивний і суб'єктивний результат цієї діяльності.

Отже, «самореалізація» визначається як «одна з цілей педагогічного процесу і полягає в допомозі особистості здійснити свої позитивні можливості, розкрити задатки і здібності. Самореалізація є результатом виховання особистості. Проблема самореалізація особистості педагогами розглядається в основному в контексті проблем професійного самовдосконалення, самовиховання, самовизначення та самоосвіти.

Список використаних джерел

1. Варламова Е.П., Михайлова Ю.Н. Жизненный путь как творческий акт // Психологические проблемы самореализации личности. Вып./ Под ред. Л.А. Головей, Л.А. Коростылевой. СПб., 1999.
2. Василюка Ф. Е. Жизненный мир и кризис: типологический анализ кризисных ситуаций // Психологический журнал. – 1995. – №3.
3. Максименко С. Д., Осьодло В. І. Структура та особистісні детермінанти професійної самореалізації суб'єкта // Проблеми сучасної психології: Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / За ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. – Вип. 8. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2010. – С. 3–19.
4. Психология личности: Словарь справочник / Под ред. П. П. Горностая и Т. М. Титаренко. – К.: Рута, 2001. – 320 с.